

ΛΥΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ 2022 – 2023

Μέρος Α΄: Κείμενο

«Γιατί;»

Σουρούπωνε και η μάχη που είχε αρχίσει σύναυγα* κόπασε πια. Λίγη ώρα πριν έπεφτε ακόμη αραιό λιανοντούφεκο. Κάποιος θερμόαιμος χτυπούσε στο πείσμα του εχθρού.

Όμως τώρα ήταν πλέρια ησυχία. Ο μεγάλος ήλιος που ολημερίς τσουρουφλούσε φίλους κι εχθρούς είχε γυρίσει πια να ξεκουραστεί. Σιχάθηκε να βλέπει τους ανθρώπους να σκοτώνονται συναμεταξύ τους κι έκλεισε τα μάτια, να ξεχάσει.

Ο νέος στρατιώτης ακούμπησε απάνω στο βράχο το ντουφέκι και το κράνος, άνοιξε τα χέρια πλατιά να ξεμουδιάσει, ανάσανε βαθιά κάνα δυο φορές και βιαστικός βάλθηκε να κατηφορίζει την πλαγιά, να φτάσει πιο γρήγορα στη ρεματιά που από χτες είχε σημάνει* μια φλεβίτσα γάργαρο, πεντακάθαρο νερό. Ήτανε δροσιά κάτω εκεί και το βρεμένο χορτάρι μύριζε όμορφα. Ο νέος στρατιώτης έσκυψε πάνω από την ξεχειλισμένη γουρνίτσα* κι ήπια άφθονο το κρύο νεράκι. Η φλόγα έσβησε από τα σωθικά του.

«Αχ, τι δροσιά...», είπε. Έσκυψε πάλι, χούφτιασε το νερό και το 'χυσε στο πρόσωπο κι απάνω στο κεφάλι. Δροσίστηκε, καθαρίστηκε, μέρεψε.* Σήκωσε ψηλά το κεφάλι κοίταξε τον ουρανό και μίλησε χαρούμενα.

- Θεέ μου, **όμορφη** 'ναι η ζωή του ανθρώπου. Κάνε με το καλό να τελέψει* γρήγορα ο πόλεμος, να γυρίσω πίσω στο σπίτι κοντά στη γριά μανούλα που με καρτερά και κοντά στ' αδέρφια μου.

Τέλεψε το λόγο, χάιδεψε ακόμα με το χέρι, με το μάτι το δροσερό νεράκι. Σηκώθηκε να φύγει. Ξάφνου άκουσε πλάι του περπατησιά, εκεί, από την άλλη μεριά της ανηφόρας, κι έστριψε απότομα το κεφάλι, **να δει**.

Ένας άλλος στρατιώτης, εχθρός, κατέβαινε και τούτος ξέγνοιαστος και ξαρμάτωτος,* να πει από τη γουρνίτσα, να δροσιστεί και, με τον τρόπο τούτο, να ευχαριστήσει το Θεό, που τον προστάτεψε και τον φύλαξε και τη μέρα τούτη.

Μα ο πρώτος στρατιώτης ξέχασε ολότελα τα όσα τώρα δα είπε αγναντεύοντας **τον** ήσυχο **ουρανό** και μονοστιγμής τράβηξε από τη μέση του το πιστόλι και το πρότεινε στον εχθρό.

Ο άλλος που ερχότανε διψασμένος από την ολόημερη κάψα,* κι ένιωθε κιόλας να λαγαρίζει μέσα του το τρεχούμενο νεράκι και να του δροσίξει τα πυρωμένα σωθικά, τρομαγμένος τώρα μπρος στο απλωμένο πιστόλι σήκωσε μονομιάς τα χέρια και **κάτι** είπε στη γλώσσα του παρακλητικά, με φοβισμένη, συγκινημένη φωνή. Τάχατες ήθελε να πει:

- «Κοίταξέ με, αδερφέ μου, είμαι ολομόναχος και **άοπλος**. Δίψασα πολύ και ήρθα να πιω λίγο νεράκι. Λυπήσου με, είμαι αθώος, χάρισέ μου τη ζωή. Κοίταξε, είμαι νέος πολύ και ξέρεις, μια γριά μάνα που δεν έχει στον κόσμο άλλο κανένα, με καρτερά».

Μα ο νέος στρατιώτης ξέχασε μονομιάς τον Θεό. Έχασε τον άνθρωπο, πίεσε τη σκανδάλη και η σφαίρα γλίστρησε από την κάνη και χτύπησε κατάστηθα τον εχθρό.

Ο άνθρωπος κυλίστηκε πάνω στη γης σπαράζοντας και βογκώντας. Ο νέος στρατιώτης, νευρικός πολύ, σίμωσε τον χτυπημένο και στάθηκε απάνω του κοιτώντας τον. Ο ξένος ήτανε πεσμένος ανάσκελα. Σάλευε σπασμωδικά, κούναγε τα πόδια κι έσφιγγε τα δυο χέρια του απάνω στο στήθος. Τα χλωμά πονεμένα χείλη κινιόντουσαν σιωπηλά. Τα ορθάνοιχτα μάτια κοιτούσαν γιομάτα απορία και φόβο το νέο στρατιώτη. Και πάνω σε όλο το πρόσωπο: μέτωπο, μάτια, χείλη, ήταν περιχυμένα ο ανθρώπιнос πόνος και το ξάφνιασμα.

Του νέου στρατιώτη τού φάνηκε σαν να τότε ρωτούσε: «Γιατί το 'κανες το κακό τούτο, αδερφέ μου άνθρωπε; Γιατί θέλησες να κριματιστείς,* να πάρεις στο λαιμό σου το αίμα ενός αθώου; Παρακάλαγα το Θεό να μ' έχει καλά και να γυρίσω γρήγορα στο χωριό, ν' αγκαλιάσω τη μανούλα μου και να της φιλήσω τα κουρασμένα ματάκια».

Κι όσο ο νέος στρατιώτης τον κοίταζε, θάρρευε ότι τα πικραμένα χείλη του πληγωμένου τού μίλαγαν, **του** έλεγαν τον πόνο και το παράπονό του. [...]

Ένα σκληρό χέρι έσφιγγε την καρδιά του νέου στρατιώτη. Σιδερένιος κύκλος πέρασε γύρω από το κεφάλι του, του το 'σφιγγε και τον πόναγε. Τα μάτια καίγανε. Τον έπιασε παράξενο κακό κι άρχισε να τρέχει την ανηφόρα. Γλίστραγε, έπεφτε, πετιόταν απάνω και ξανά πάλι έτρεχε. Μεσοστρατίς του βουνού σταμάτησε. Δεν μπορούσε άλλο. Λαχάνιασε, πιάστηκε η καρδιά του, κουράστηκαν τα πόδια, λύγισαν τα γόνατα. Έμεινε εκεί ασάλευτος με το κεφάλι σκυμμένο να σκέφτεται. Μα **να σκεφτεί** δεν μπορούσε. Χτύπαγαν τα μηνίγγια, το κεφάλι βούιζε. Ξάφνου, χωρίς καλά καλά να ξέρει **τι κάνει**, βάλθηκε να τρέχει πάλι την πλαγιά κατηφορίζοντας. Μέσα στο μυαλό του τώρα καρφώθηκε μια σκέψη: να προφτάσει, να βοηθήσει τον χτυπημένο.

- Θεέ μου, μουρμούρισε, λυπήσου τον, λυπήσου με. Άφησέ τον να ζήσει.

Έφταξε στη ρεματιά, σίμωσε τον χτυπημένο. Τον άγγιξε· ήτανε ζεστός. Άπλωσε τα χέρια, **τα** πέρασε με προσοχή κάτω από το πληγωμένο κορμί, τ' αγκάλιασε ολόγυρά του, τον έσυρε απάνω του και τον κράτησε έτσι σφιχτά. Χτύπαγε η καρδιά βουτηγμένη στην αγωνία. Τρυφεράδα και πόνος, αγάπη και φροντίδα, όλα τούτα μαζί τότε συνεπήραν.

Σιγά, προσεχτικά, τον έφερε ίσαμε τη γουρνίτσα και τον ακούμπησε απάνω στο γρασίδι· πήρε το νερό, που με λαχτάρα κατέβηκε να πει, και του 'βρεξε τα μαλλιά, του καθάρισε το νεανικό, ωραίο πρόσωπο, του 'σβησε το λεπτό ματωμένο αυλάκι που 'χε στεγνώσει εκεί στην αριστερή μεριά του στόματος. Του πήρε το χέρι, το άπλωσε απάνω στην ανοιχτή δική του παλάμη και το απαλοχάιδευε.

- Αδερφέ μου, του 'λεγε γλυκά, τρυφερά, αδερφέ μου, συγχώρα με· και τα δάκρυα τρέχαν καυτά.

Η νύχτα κατέβηκε ολούθες και απλωμένο σκοτάδι τούς τύλιξε.

- Καλέ μου, πονεμένη μου αδερφέ, μουρμούρισε ο νέος στρατιώτης συντριμμένος. Συγχώρα με, καλέ μου, δεν το 'θελα· δεν είμαι φονιάς, σου τ' ορκίζομαι, δεν είμαι φονιάς. Να, μια στιγμή μονάχα ξέχασα πως είμαι άνθρωπος, ξέχασα **πως είσαι άνθρωπος, αδερφός μου**. Πως μάνα και σένα σε περιμένει στο φτωχικό της: μάνα και πατέρας κι αδέρφια. Ξέχασα, **γιατί αυτοί οι κακούργοι θέλανε** να με κάνουν να ξεχάσω. [...]

Όμως ο άλλος πια δεν άκουγε· μήδ' ένιωθε. Η ψυχή του είχε πετάξει και το τυραγνισμένο κορμί άρχισε να σκεβρώνει.* Το σκοτάδι πύκνωσε πióτερο και σκέπασε τους δυο ανθρώπους: φονιά και θύμα, που στέκονταν πλάι πλάι και που ο ένας απαλοχάιδευε το χέρι του άλλου και του μουρμούριζε λόγια αγάπης και πόνου, σαν να 'τανε φίλοι παλιοί, σαν να 'τανε αδέρφια. Λόγια αγάπης που ο άλλος πια δεν άκουγε.

Γ. Μαγκλής, *Δεν υπάρχουν αμαρτωλοί*, Δωρικός

* **σύνανγα**: ξημερώματα * **είχε σημαίνει**: είχε εντοπίσει * **γουρνίτσα**: μικρή πηγή * **μέρευε**: ημέρωσε * **να τελέψει**: να τελειώσει * **ξαρμάτωτος**: χωρίς όπλα * **κάψα**: ζέστη * **να κριματιστείς**: να αμαρτήσεις * **να σκεβρώνει**: να κυρτώνει

Μέρος Β΄: Συντακτικό

1. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους παρακάτω όρους του κειμένου:

- **όμορφη:** είναι κατηγορούμενο στο ζωή
- **τον ουρανό:** είναι αντικείμενο στο αγναντεύοντας
- **κάτι:** είναι (σύστοιχο) αντικείμενο στο είπε
- **άοπλος:** είναι κατηγορούμενο στο εγώ
- **του:** είναι έμμεσο αντικείμενο στο έλεγαν
- **τα:** είναι αντικείμενο στο πέρασε

(6 μονάδες)

2. Να αναγνωρίσετε το είδος και τη συντακτική θέση των παρακάτω δευτερευουσών προτάσεων:

- «να δει»

δευτερεύουσα τελική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ρήμα «έστριψε»

- «να σκεφτεί»

δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως αντικείμενο στο ρήμα «μπορούσε»

- «τι κάνει»

πλάγια ερωτηματική πρόταση ως αντικείμενο στο ρήμα «να ξέρει»

- «πως είσαι άνθρωπος, αδερφός μου»

δευτερεύουσα ειδική πρόταση ως αντικείμενο στο ρήμα «ξέχασα»

- «γιατί αυτοί οι κακούργοι θέλανε»

δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα «ξέχασα»

(10 μονάδες)

3. Να μετατρέψετε τη σύνταξη των παρακάτω προτάσεων από ενεργητική σε παθητική και αντιστρόφως:

- «... (το τρεχούμενο νεράκι) να του δροσίζει τα πυρωμένα σωθικά.»

Να δροσίζονται τα πυρωμένα σωθικά του από το τρεχούμενο νεράκι.

- «Μα ο νέος στρατιώτης ξέχασε μονομιάς τον Θεό.»

Μα ο Θεός ξεχάστηκε μονομιάς από τον νέο στρατιώτη.

▪ «Ο νέος στρατιώτης είχε συγκλονιστεί από την πράξη του.»
Η πράξη του είχε συγκλονίσει τον νέο στρατιώτη.

▪ «... χτύπησε κατάστηθα τον εχθρό (η σφαίρα).»
Ο εχθρός χτυπήθηκε κατάστηθα από τη σφαίρα.

▪ «Ένα σκληρό χέρι έσφιγγε την καρδιά του νέου στρατιώτη.»
Η καρδιά του νέου στρατιώτη σφιγγόταν από ένα σκληρό χέρι.

▪ «... τον κράτησε έτσι σφιχτά (ο στρατιώτης).»
Κρατήθηκε (αυτός) έτσι σφιχτά από τον στρατιώτη.

▪ «Ο φόνος κρίθηκε από τον στρατιώτη άδικος.»
Ο στρατιώτης έκρινε τον φόνο άδικο.

(14 μονάδες)

Μέρος Γ': Λεξιλόγιο – Γραμματική

1. Να αναγνωρίσετε το μέρος του λόγου στο οποίο ανήκουν οι παρακάτω όροι του κειμένου:

• θερμόαιμος	επίθετο
• που	(αναφορική) αντωνυμία
• να	(τελικός) σύνδεσμος
• βαθιά	επίρρημα
• Αχ	επιφώνημα
• το (΄χυσε)	(προσωπική) αντωνυμία
• με (το χέρι)	πρόθεση
• Μα	(αντιθετικός) σύνδεσμος
• τα κουρασμένα	μετοχή
• το (κεφάλι)	άρθρο

(5 μονάδες)

4. Χτυπούσε, να ξεκουραστεί, στάθηκε: να κάνετε τη χρονική αντικατάσταση των ρημάτων – προσοχή στη φωνή και στην έγκλιση!

Ενεστώτας	χτυπά/χτυπάει	να ξεκουράζεται	στέκεται
Παρατατικός	χτυπούσε	—	στεκόταν
Μέλλοντας εξακ.	θα χτυπά/θα χτυπάει	—	θα στέκεται
Μέλλοντας στιγμ./συνοπτ.	θα χτυπήσει	—	θα σταθεί
Αόριστος	χτύπησε	να ξεκουραστεί	στάθηκε
Παρακείμενος	έχει χτυπήσει	να έχει ξεκουραστεί	έχει σταθεί
Υπερσυντέλικος	είχε χτυπήσει	—	είχε σταθεί
Συντελ. Μέλλοντας	θα έχει χτυπήσει	—	θα έχει σταθεί

(10 μονάδες)

5. Να χωρίσετε τις παρακάτω σύνθετες λέξεις στα συνθετικά τους: (Προσοχή στην ορθογραφία και στον τονισμό!)

- απαλοχάιδευε   χαϊδεύω + απαλά
- θερμόαιμος   θερμός + αίμα
- ολημερίς   όλος + ημέρα
- πεντακάθαρο   πέντε + καθαρός
- μεσοστρατίς   μέσον/μέσος + στράτα

(5 μονάδες)

6. Να σχηματίσετε τη γενική πληθυντικού: (Προσοχή στην ορθογραφία και στον τονισμό!)

- φονιάς   των φονιάδων
- σκέψη   των σκέψεων
- φροντίδα   των φροντίδων
- θύμα   των θυμάτων
- άφθονο   άφθονων
- παλάμη   των παλαμών

(6 μονάδες)